

ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. А.Г. Шульгай

“ ____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**дисципліна «ГІГІЄНА ТА ЕКОЛОГІЯ»
напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА
спеціальність 7.12010005 «СТОМАТОЛОГІЯ»
факультет медичний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники: завідувач кафедри загальної гігієни та екології д-р. мед. наук, проф. Кашуба М.О.,
доцент кафедри загальної гігієни та екології канд. мед. наук Лотоцька О.В., доцент
кафедри загальної гігієни та екології канд. мед. наук Сопель О.М.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„____” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри загальної гігієни та екології

проф. Кашуба М.О.

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань (шифр і назва)	Нормативна
	Напрямок підготовки 1201 „Медицина”	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 7.12010005 – “Стоматологія”	Рік підготовки
		2-й
		Семестр
		3-й
		Лекції
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	20 год.
		Практичні, семінарські
		30 год.
		Лабораторні
		не передбачено
		Самостійна робота
		40 год.
		Індивідуальні завдання:
		0 год.
		Вид контролю:
		Диференційований залік

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Програма з дисципліни «гігієни та екології» для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації складена для:

спеціальності 7.12010005 «Стоматологія», галузі знань 1201 «Медицина», для освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» із кваліфікацією «Лікар»

Програма складена відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст», відповідних кваліфікацій та спеціальностей у вищих навчальних закладах МОЗ України з урахуванням освітньо-кваліфікаційної характеристики галузевого стандарту вищої освіти України з даного напрямку (наказ МОЗ України №539 від 08.07.2010 р., постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. №266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей») і робочих навчальних планів, обговорених і затверджених на засіданні Вченої Ради ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» 31.05.2016 Протокол №18 та введених в дію наказом ректора по університету № 225 від 01.06 2016 р.

Дисципліна «Гігієна та екологія» викладається на 2 році навчання. На вивчення дисципліни за даною спеціальністю відводиться (3 кредити) в обсязі 90 годин, у тому числі 20 годин лекцій, 30 годин практичних занять та 40 години самостійної роботи студентів (СРС).

Стоматологічна допомога є одним із найпоширеніших видів медичного обслуговування населення. Про це свідчить той факт, що звертання до лікарів-стоматологів займають друге місце після звернень до лікарів-терапевтів та становлять понад чверть загальних звернень хворих до усіх лікарів. Специфічність і поширеність цього роду медичних послуг, їх диференціація за віком (діти, дорослі) та місцем проживання (місто, село), вузькою спеціалізацією (стоматолог-терапевт, стоматолог-хірург, стоматолог-ортопед, стоматолог-ортодонт, пародонтолог тощо) обумовлюють необхідність створення відповідних технічних, технологічних, а також гігієнічних умов для її здійснення. Поширення стоматологічних послуг на бюджетній та приватній основі потребує ознайомлення майбутніх лікарів-стоматологів, а також лікарів, які планують займатися приватною практикою, з санітарно-технічними та санітарно-гігієнічними вимогами до стоматологічних кабінетів різного профілю, засобами профілактики внутрішньолікарняних інфекцій та запобігання несприятливому впливу шкідливих професійних чинників на здоров'я стоматологів. Тому, підготовка на сучасному рівні лікаря-стоматолога потребує оволодіння фундаментальними знаннями в галузі гігієни та екології, з урахуванням елементів біоетики та нооетики у практичній діяльності.

Гігієна та екологія як навчальна дисципліна: а) базується на вивченні студентами медичної біології, медичної та біологічної фізики, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, анатомії людини, безпеки життєдіяльності, основ охорони праці та інтегрується з цими дисциплінами; в) закладає основи вивчення студентами факторів навколишнього середовища та їх впливу на загальне та стоматологічне здоров'я людини; б) озброює лікаря-стоматолога практичними навичками для здійснення конкретних профілактичних заходів, стосовно дотримання здоровою та хворою людиною особистої гігієни, гігієни харчування, побуту, праці, виховання та навчання дітей і підлітків, утримання в належному санітарному стані лікувально-профілактичних стоматологічних закладів, забезпечення радіаційної безпеки пацієнтів та персоналу стоматологічних закладів тощо; в) відкриває широкі можливості для формування у майбутніх лікарів-стоматологів профілактичного мислення, озброює їх фундаментальними теоретичними знаннями і практичними навичками, спрямованими на збереження та зміцнення загального та стоматологічного здоров'я, продовження творчого довголіття і тривалості життя в цілому.

3. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою даної дисципліни є озброїти лікаря-стоматолога практичними навичками для здійснення конкретних профілактичних заходів, стосовно дотримання здоровою та хворою людиною особистої гігієни, гігієни харчування, побуту, праці, виховання та навчання дітей і підлітків, утримання в належному санітарному стані лікувально-профілактичних стоматологічних закладів, забезпечення радіаційної безпеки пацієнтів та персоналу стоматологічних закладів тощо та відкрити широкі можливості для формування у майбутніх лікарів-стоматологів профілактичного мислення, озброює їх фундаментальними теоретичними знаннями і практичними навичками, спрямованими на збереження та зміцнення загального та стоматологічного здоров'я, продовження творчого довголіття і тривалості життя в цілому.

Завдання:

- Інтерпретувати основні закони гігієнічної науки та загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами середовища життєдіяльності.
- Інтерпретувати вплив факторів навколишнього середовища на загальне та стоматологічне здоров'я дитячого та дорослого населення.
- Оволодіти методами гігієнічної оцінки факторів навколишнього середовища та їх впливу на здоров'я населення.
- Навчитися обґрунтовувати гігієнічні заходи з профілактики стоматологічних захворювань у відповідності до основ чинного законодавства України.
- Використовувати позитивні властивості факторів навколишнього середовища для первинної, вторинної, третинної профілактики загальних захворювань та захворювань зубо-щелепної системи.
- Оволодіти знаннями про негативні фактори навколишнього середовища, визначати їх зв'язок зі станом здоров'я і розробляти профілактичні заходи, в тому числі стоматологічного спрямування.
- Планувати гігієнічні заходи для профілактики розповсюдження загальних і стоматологічних захворювань, оцінювати їх ефективність.
- Обґрунтовувати гігієнічні заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни, гігієни праці, лікувально-охоронному режиму стоматологічних закладів, планувати впровадження їх в практику охорони здоров'я.
- Оволодіти основами етики, деонтології, біоетики, використовувати методи психогігієни і психопрофілактики у спілкуванні з хворими і персоналом лікувальних закладів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» студент повинен знати:

- Знати принципи гігієнічного нормування, методи і засоби гігієнічних досліджень, їх використання у проведенні запобіжного і поточного санітарного нагляду в різних галузях народного господарства, лікувально-профілактичних та оздоровчих закладах.
- Знати фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на здоров'я людей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» студент повинен вміти:

- досліджувати фактори навколишнього середовища та їх відповідність природним рівням і гігієнічним нормативам;
- досліджувати вплив цих факторів на організм людини і здоров'я населення;
- оформлювати на підставі результатів цих досліджень профілактичних рекомендацій.

У результаті вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» студент повинен оволодіти навичками:

- Вміти вимірювати і оцінювати показники мікроклімату: температуру, вологість, швидкість руху повітря,

- Вміти визначати та оцінювати показники природного освітлення приміщень: світловий коефіцієнт, коефіцієнт природного освітлення, коефіцієнт глибини закладання,
- Вміти визначати та оцінювати показники штучного освітлення приміщень: за допомогою люксметра, розрахунковим методом (методом “Ватт”),
- Вміти відбирати та оцінювати проби води на підставі результатів лабораторного дослідження, - Вміти оцінювати якість харчових продуктів органолептичними методами, відбирати їх проби для лабораторних аналізів,
- Вміти проводити радіологічний контроль за об’єктами навколишнього середовища,
- Оцінити результати хімічного дослідження якості повітря (вміст CO₂).

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„_____” _____ 2016 року, протокол № _____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

- А) лекції;
- Б) практичні заняття (семінарські заняття);
- В) самостійна робота студентів;
- Г) консультації.

Лекції охоплюють основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни, розкривають основні проблемні питання відповідних розділів дисципліни.

Практичні заняття (семінарські заняття) передбачають детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни з викладачем і формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач.

Самостійна робота студентів передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом, а саме самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Консультації (індивідуальні або групові) проводяться з метою допомоги студентам розібратись та роз'яснити складні для самостійного осмислення питання, вирішити складні проблеми, які виникли при самостійному опрацюванні навчального матеріалу при підготовці до практичного заняття, підсумкового заняття або перед іспитом.

При вивченні дисципліни використовують адекватні методи навчання.

За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задач. За характером логіки пізнання використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

5. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Гігієнічне значення навколишнього середовища та методи його гігієнічного дослідження.

Конкретні цілі

- * - Усвідомити значення знань з гігієни для лікаря за спеціальністю 7.110106 – „стоматологія” та пріоритетність профілактики перед лікувальною медициною.
- * - Аналізувати історичні етапи становлення гігієни як галузі профілактичної медицини та внесок в її розвиток видатних вчених-гігієністів.
- * - Освоїти закони та методологічні основи гігієни, класифікацію методів гігієнічних досліджень, класифікацію факторів навколишнього середовища та основні закономірності їх впливу на організм людини і здоров'я популяції.
- * - Ознайомитися з основами санітарного законодавства, методами і засобами запобіжного і поточного санітарного нагляду.
- * - Оволодіти знаннями про значення повітря, сонячної радіації, клімату, погоди як факторів навколишнього середовища.
- * - Оволодіти методами використання позитивних властивостей сонячної, в тому числі ультрафіолетової радіації з оздоровчою метою та для профілактики захворювань
- * - Освоїти принципи і методи оптимізації мікроклімату приміщень житлових, лікарняних, оздоровчих закладів, стоматологічних клінік та кабінетів.
- * - Оволодіти знаннями про методи і засоби захисту від хімічних забруднень атмосферного повітря та повітря приміщень різного призначення.
- * - Оволодіти знаннями про значення води як фактору навколишнього середовища.
- * - Інтерпретувати вплив питної води на загальне та стоматологічне здоров'я. Визначати фактори ризику виникнення загальних захворювань та основних стоматологічних захворювань, пов'язаних з вживанням недоброякісної питної води.
- * - Оволодіти знаннями значення ґрунту як фактору навколишнього середовища.
- * - Інтерпретувати вплив ґрунту, його природного складу та забруднювачів на загальне та стоматологічне здоров'я.

Тема 1 (лекція). Гігієна як наука. Екологія як наука. Навколишнє середовище та здоров'я людини. Біосфера, її гігієнічне значення. Біоетичні аспекти впливу навколишнього середовища на людину.

Визначення гігієни, її мета, задачі, зміст, зв'язок з іншими науками.

Значення знань гігієни для формування професійної свідомості та в практичній діяльності лікарів-стоматологів.

Здоров'я, визначення понять: індивідуальне теоретичне, індивідуальне фактичне, особисте, громадське, показники громадського (популяційного здоров'я).

Профілактика, її види (громадська та особиста, первинна, вторинна і третинна).

Емпіричний етап в історії гігієни. Погляди Гіппократа, Авіценни, Сократа на роль профілактики у збереженні та зміцненні здоров'я. Санітарна культура Київської Русі та Запорізької Січі.

Науково-експериментальний етап розвитку гігієни. Роль М. Петтенкофера, О.П. Доброславіна, В.А. Субботіна у становленні науково-експериментального етапу гігієни.

Розвиток гігієнічної науки в Україні. Внесок визначних вчених О.М. Марзєєва, Л.І. Медвідя, Р.Д. Габовича, Є.Г. Гончарука та інших у розвиток гігієнічної науки.

Методи гігієнічних досліджень. Санітарно-епідеміологічна служба України, організація проведення запобіжного та поточного санітарного нагляду.

Закони гігієни, основні закономірності, методи та методики гігієнічних досліджень. Класифікація методів гігієни. Специфічні методи гігієнічних досліджень.

Санітарія як галузь практичної діяльності в системі охорони здоров'я. Різновиди санітарії.

Санітарно-епідеміологічна служба, її структура в Україні. Санітарно-епідеміологічна станція як провідний заклад санітарно-епідеміологічної служби.

Поняття про запобіжний та поточний державний санітарний нагляд.

Зв'язок санітарно-епідеміологічної та лікувально-профілактичної служб, їх спільна робота в сфері збереження і зміцнення особистого та громадського здоров'я.

Тема 2. Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери).

Навколишнє середовище, його елементи. Вплив природних факторів і соціальних умов на організм людини та здоров'я населення. Біоетичні аспекти впливу навколишнього середовища на людину.

Сонячна радіація та її фізичні основи. Вплив сонячної активності на живі організми Землі. Інфрачервоне випромінювання Сонця, гігієнічне значення, патологія, що викликається надмірною дією, її профілактика. Видиме випромінювання Сонця, його спектр, гігієнічне значення. Ультрафіолетове випромінювання Сонця, його спектр на межі з атмосферою та на поверхні Землі.

Клімат, погода, визначення поняття. Формування клімату, погоди, їх вплив на здоров'я людини.

Тема 3. Методи визначення інтенсивності та профілактичної дози ультрафіолетової радіації. Методика використання ультрафіолетового випромінювання з метою профілактики захворювань і санації повітряного середовища.

Сонячний спектр на межі атмосфери та поверхні Землі. Вплив сонячної активності на живі організми Землі.

Ультрафіолетове випромінювання Сонця, його спектр на межі з атмосферою та на поверхні Землі, біогенна та абіогенна дія, прилади для визначення інтенсивності, використання в медицині.

Вплив сонячної радіації на здоров'я населення, в тому числі на розвиток та стан зубощелепної системи організму.

Поняття про еритемну та профілактичну дозу. Сонячне „голодування”. Ультрафіолетовий клімат.

Штучні джерела ультрафіолетового випромінювання та їх порівняльна гігієнічна характеристика. Використання природної і штучної ультрафіолетової радіації для профілактики захворювань людини, в тому числі стоматологічних. Основні принципи та методика використання штучних джерел ультрафіолетового випромінювання в лікувально-профілактичних закладах. Використання штучних джерел ультрафіолетового випромінювання для санації повітря в окремих кабінетах стоматологічних закладів; для знезараження стоматологічного інструментарію; при використанні полімерних ламп тощо.

Тема 4. Методика визначення і гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення приміщень.

Видиме випромінювання Сонця, його спектр, гігієнічне значення, гігієнічне значення природного освітлення приміщень різного призначення (житлових, навчальних, виробничих, лікарняних та інших).

Вплив освітлення на функції зору, стан центральної нервової системи, працездатність, особливо лікарів-стоматологів.

Методика оцінки природного освітлення приміщень.

Зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на рівень природної освітленості приміщень; геометричний, світлотехнічний методи оцінки природного освітлення приміщень.

Гігієнічні вимоги до природного освітлення приміщень.

Гігієнічне значення штучного освітлення.

Методика гігієнічної оцінки штучного освітлення приміщень різного призначення, в тому числі стоматологічних закладів; його показники, оцінка результатів.

Гігієнічна характеристика джерел штучного освітлення. Види та системи штучного освітлення. Освітлювальна арматура та її гігієнічна оцінка.

Тема 5. Мікроклімат і його гігієнічне значення. Методика визначення та гігієнічна оцінки температури, вологості, швидкості руху повітря та радіаційної температури. Фактори, що його формують.

Гігієнічне значення фізичних властивостей повітря (температури, вологості та швидкості руху повітря).

Види і вплив дискомфортного (охолоджуючого та нагріваючого) мікроклімату на теплообмін людини та її здоров'я.

Фізіологічні механізми теплообміну і терморегуляції як фактори термостатусу теплокровних організмів: теплопродукція та тепловіддача.

Шляхи тепловіддачі: через дихання, через шкіру, з виділеннями.

Хімічні механізми теплопродукції і фізичні механізми тепловіддачі: радіація, проведення (конвекція і кондукція), випаровування.

Фізіологічні зміни в механізмах терморегуляції при нагрівному та охолоджуючому мікрокліматі.

Методика визначення та гігієнічна оцінки температури, вологості, швидкості руху повітря та радіаційної температури.

Прилади для вимірювання температури повітря, радіаційної температури; показників вологості повітря та правила роботи з ними.

Методи і показники оцінки комплексної дії мікроклімату на організм людини (фізичного моделювання, ефективно-еквівалентних температур, результуючих температур та інші).

Біоетичні проблеми підтримання мікроклімату житлових і громадських приміщень

Тема 6. Методика гігієнічної оцінки клімато-погодних умов та їх вплив на здоров'я людини. Акліматизація. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.

Біосфера, її структура, функціональні зв'язки, місце людини в біосфері.

Атмосфера, її структура та властивості. Природний хімічний склад атмосферного повітря та гігієнічне значення окремих його складових.

Атмосферний тиск та його вплив на організм.

Забруднення атмосферного повітря, основні джерела, види і наслідки. Вплив забрудненого повітря на здоров'я і умови проживання населення.

Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.

Клімат, визначення поняття. Кліматоформуючі та кліматохарактеризуючі фактори і показники. Загальні і прикладні (медична, будівельна) класифікації клімату. Клімат, здоров'я і працездатність. Акліматизація як складний соціально-гігієнічний процес.

Погода, визначення поняття. Формування погоди. Погодоформуючі та погодохарактеризуючі фактори. Види атмосферної циркуляції, основні термобаричні утворення: антициклони, циклони, атмосферні фронти. Медичні класифікації погоди. Прямий і опосередкований вплив погоди на здоров'я людини. Геліометеотропні реакції здорової та хворої людини.

Тема 7. Гігієнічне значення повітряного середовища приміщень, його гігієнічна оцінка (визначення концентрації CO₂, окиснюваності повітря, пилових, хімічних та бактеріологічних забруднень).

Основні джерела забруднення повітря приміщень комунально-побутового, громадського, виробничого призначення. Критерії та показники забруднення повітря (фізичні, хімічні, бактеріологічні).

Джерела забруднення повітря житлових приміщень та окремих приміщень лікувально-профілактичних закладів (стоматологічних кабінетів, зубо-технічних лабораторій тощо).

Окиснюваність повітря та діоксид вуглецю як чутливі непрямі показники забруднення людьми повітря. Вплив різних концентрацій діоксиду вуглецю на організм.

Хімічні фактори виробничого середовища. Канцерогенні, мутагенні, алергенні чинники у виробництві, профілактика їх шкідливого впливу.

Виробничий пил, його класифікація, профілактика шкідливої дії. Виробнича токсикологія. Комплексна, комбінована, поєднана дія виробничих шкідливостей.

Біологічні фактори у виробництві, профілактика їх несприятливої дії.

Системи підсилення руху повітря в приміщеннях. Природна та штучна вентиляція.

Гігієнічне значення вентиляції приміщень. Види, класифікація вентиляції приміщень комунально-побутового та виробничого призначення.

Показники ефективності вентиляції. Необхідний та фактичний об'єм і кратність вентиляції, методи їх визначення.

Кондиціонування повітря. Принципи побудови кондиціонерів.

Тема 8 (лекція). Гігієна населених місць, її біоетичні аспекти. Гігієна води та водопостачання. Вплив якості питної води на загальне та стоматологічне здоров'я населення.

Умови життя в населених пунктах та здоров'я людини. Особливості формування міського середовища і гігієнічні аспекти життя в сучасному місті. Урбанізація як соціально-гігієнічна проблема.

Планування та забудова території населеного пункту.

Вода як фактор навколишнього середовища, гігієнічне значення.

Норми споживання води в залежності від рівня комунального і санітарно-технічного благоустрою населеного пункту, умов життя і діяльності людини. Фізіологічна, побутова, ендемічна, епідеміологічна, токсикологічна, бальнеологічна, господарська ролі води.

Джерела водопостачання, їх порівняльна гігієнічна характеристика.

Вплив якості питної води на загальне та стоматологічне здоров'я населення.

Державний стандарт якості води джерел централізованого господарсько-питного водопостачання. Наукове обґрунтування нормативів якості питної води централізованих систем водопостачання. Методи очистки води: основні (освітлення, знебарвлення та знезараження) та спеціальні (фторування, дефторування, знезалізення, пом'якшення, демінералізація, дезодорація та інші).

Санітарний нагляд за водопостачанням населених міст. Зони санітарної охорони джерел централізованих систем водопостачання.

Тема 9. Методика гігієнічної оцінки питної води. Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика.

Загальні гігієнічні вимоги до якості питної води, її органолептичних властивостей, хімічного складу, епідемічної безпеки.

Вплив органолептичних властивостей питної води на рівень споживання води і стан санітарної культури населення.

Вода як етіологічний фактор захворювань неінфекційної природи, в т.ч. порушень формування та стану зубо-щелепного апарату.

Роль води і умов водопостачання у розповсюдженні інфекційних захворювань. Інфекційні захворювання, збудники які передаються водою (холера, черевний тиф, дизентерія та ін.).

Роль санітарно-показових мікроорганізмів для оцінки якості питної води за бактеріальним складом.

Карієс та ендемічний флюороз як гігієнічна проблема, їх профілактика.

Гігієнічне значення фтору, вплив недостатнього вмісту його та деяких інших мікроелементів у воді на виникнення карієсу, ендемічного зобу та інших захворювань.

Небезпечність надмірного вмісту у воді різноманітних хімічних речовин природного походження та хімічних сполук антропогенного походження для здоров'я людини.

Ендемічний флюороз, його стадії, водно-нітратна метгемоглобінемія.

Методика визначення вмісту фтору у питній воді, оцінка отриманих даних.

Організація та сумісне вивчення гігієністами і стоматологами ефективності фторування води для профілактики карієсу зубів, дефторування води для профілактики флюорозу зубів та корекції дози фтору в ній.

Тема 10. Гігієнічна оцінка санітарного стану ґрунту. Сучасні гігієнічні та біоетичні проблеми очистки населених місць.

Ґрунт, визначення поняття. Механічна структура, фізичні властивості та хімічний склад ґрунту. Гігієнічна оцінка різних видів ґрунтів. Процеси та показники самоочищення ґрунту. Оцінка санітарного стану ґрунту за хімічними і біологічними показниками.

Джерела забруднення ґрунту в сучасних умовах індустріалізації та хімізації народного господарства. Вплив забруднення ґрунту на здоров'я і санітарні умови життя населення. Роль ґрунту у виникненні і розповсюдженні інфекційних захворювань та інвазій, захворювань неінфекційної етіології, принципи профілактики.

Принципи очистки населених міст. Системи та споруди для тимчасового зберігання, видалення, знешкодження та утилізації твердих відходів. Сучасні методи знешкодження та утилізації твердих покидьків (заводи по їх переробці та утилізації, удосконалені звалища, методи компостування, біотермічні камери та інші).

Рідкі відходи, їх класифікація та санітарно-епідемічне значення.

Каналізування населених міст, його значення в профілактиці інфекційних захворювань. Вплив каналізування населених міст на санітарний стан ґрунту і умови проживання населення.

Методи і споруди для очистки та знезараження рідких побутових стічних вод (великих населених міст, окремих об'єктів, зокрема лікувально-профілактичних та санаторно-оздоровчих).

Розділ 2. Гігієнічні основи харчування, гігієна дітей та підлітків.

Конкретні цілі

* - Оволодіти знаннями про роль харчування як важливого фактору у процесах росту, розвитку організму, профілактики старіння, збереження та зміцнення загального та стоматологічного здоров'я, збереження працездатності, стійкості до дії несприятливих факторів навколишнього середовища.

* - Інтерпретувати вплив харчування на загальне та стоматологічне здоров'я .

* - Оволодіти знаннями про раціональне харчування, його основні принципи, організацію та контроль за ним.

* - Оволодіти знаннями про роль окремих нутрієнтів, склад і властивості харчових продуктів.

* - Визначати, оцінювати харчовий статус людини, діагностувати аліментарні захворювання, визначати причини порушень статусу, встановлювати зв'язок з стоматологічними захворюваннями.

* - Розпізнавати інфекційні захворювання аліментарного походження та харчові отруєння, інтерпретувати функціональні обов'язки лікаря загального профілю при їх розслідуванні і профілактиці.

* - Інтерпретувати вікові та статеві особливості будови та фізіологічного стану організму.

* - Визначати вплив екологічних факторів та соціальних умов на розвиток і здоров'я організму дитини.

* - Оволодіти знаннями про закономірності фізичного та психофізіологічного розвитку дітей і підлітків, вміти організувати оздоровчі стоматологічні заходи, щодо умов виховання, навчання дітей у сім'ї, в дитячих колективах.

* - Оволодіти методами комплексної оцінки стану загального та стоматологічного здоров'я дітей та підлітків і факторів, що на нього впливають, методами профілактики дитячих захворювань інфекційної та неінфекційної етіології.

* - Ознайомитися з гігієнічними вимогами до планування, обладнання та режиму експлуатації дитячих дошкільних і навчальних закладів різного профілю.

Тема 11 (лекція). Харчування та здоров'я населення. Основи раціонального харчування. Вплив харчування на загальне та стоматологічне здоров'я населення. Біобезпека харчування.

Харчування, як чинник загального та стоматологічного здоров'я населення. Фактичний стан харчування населення України. Теорії харчування, функції їжі та види харчування.

Рациональне харчування, його принципи та значення для формування зубо-щелепного апарату, мінералізації зубів та профілактики стоматологічних захворювань.

Поняття про аліментарні захворювання, їх класифікацію, причини виникнення, розповсюдженість на Україні.

Гігієнічне значення харчових речовин (білків, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів), продуктів харчування у профілактиці стоматологічних захворювань. Харчові карієсогенні чинники.

Методики визначення енерговитрат людини та потреб в основних нутрієнтах. Біобезпека харчування (епідбезпека та санітарна якість продуктів харчування).

Тема 12. Вплив забрудненого атмосферного повітря, води та харчування на стоматологічну захворюваність населення. Аліментарна профілактика основних стоматологічних захворювань.

Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив забрудненого атмосферного повітря, води та продуктів харчування на стоматологічну захворюваність населення.

Зв'язок харчування з виникненням та розвитком основних стоматологічних захворювань.

Нутрієнтний склад харчового раціону та його можливий вплив на розвиток стоматологічних захворювань. Гігієнічне значення харчових речовин (білків, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів), продуктів харчування у профілактиці стоматологічних захворювань.

Рационалізація використання продуктів харчування у відповідності з віковими, професійними, індивідуальними особливостями.

Поняття про біологічно активні добавки.

Дієтичне харчування при лікуванні стоматологічних захворювань.

Тема 13. Гігієнічні проблеми харчування в умовах забрудненого навколишнього середовища та шкідливих виробництв. Лікувально-профілактичне харчування.

Контамінанти у харчових продуктах (нітри, пестициди та залишки добрив, важкі метали, радіонукліди тощо у продовольчій сировині та харчових продуктах).

Лікувально-профілактичне харчування. Поняття про продукти лікувально-профілактичного призначення. Класифікація.

Науково-технічний прогрес та його вплив на якість продуктів харчування. Поняття про харчові добавки, їх класифікацію, призначення та застосування у харчовій промисловості. Поняття про генетично-модифіковані продукти. Соціально-гігієнічні проблеми, пов'язані з використанням харчових добавок.

Тема 14. Фізіолого-гігієнічне значення основних нутрієнтів харчового раціону. Склад та властивості харчових продуктів.

Фізіолого-гігієнічна роль білків. Наукове обґрунтування потреби у білках. Гігієнічні характеристики білків тваринного та рослинного походження. Показники якості білків. Джерела білків та незамінних амінокислот.

Фізіолого-гігієнічна роль жирів. Показники якості жирів різного походження. Фізіолого-гігієнічна роль ненасичених жирних кислот, фосфоліпідів, стеринів. Наукове обґрунтування потреб організму в жирах. Джерела жирів. Кулінарні жири. "Перегріті жири".

Фізіолого-гігієнічна роль вуглеводів. Наукове обґрунтування потреби організму у простих та складних вуглеводах. Показники якості вуглеводів. Джерела вуглеводів. Поняття про рафіновані і "захищені" вуглеводи.

Вітаміни, мінеральні солі, смакові речовини, їх фізіолого-гігієнічна роль, значення у профілактиці та лікуванні стоматологічних захворювань. Джерела вітамінів і мінеральних речовин. Мікро- та макроелементози, їх прояви і профілактика.

Гігієнічна та нутріціологічна характеристика основних продуктів харчування. Молоко та молочні продукти. М'ясо та м'ясопродукти. Риба, рибопродукти, продукти моря. Яйця. Овочі, фрукти, ягоди, зернові, бобові та олійні продукти. Захворювання, пов'язані з вживанням недоброякісних продуктів, їх класифікація.

Тема 15. Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб в нутрієнтах. Норми фізіологічних потреб в основних харчових речовинах та енергії.

Методи вивчення енерговитрат. Одиниці енерговитрат.

Індивідуальні особливості енергетичного обміну.

Поняття про величину основного обміну (ВОО).

Рекомендовані величини фізіологічної потреби в енергії. Поняття про КФА.

Методика розрахунку енерговитрат хронометражно-табличним методом.

“Норми фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії” (1999р.)

Принципи харчування людей різних за віком груп, професій, спортсменів.

Тема 16. Методика визначення та оцінка харчового статусу людини.

Поняття про харчовий статус організму, методика та критерії його оцінки. Методика об'єктивного обстеження пацієнта для вивчення і оцінки харчового статусу. Показники, ознаки, які характеризують порушення білкового, жирового, вуглеводного, вітамінного та мінерального статусів. Методи визначення та критерії оцінки харчового статусу організму. Методи оцінки адекватності харчування, його раціональної корекції відповідно індивідуальним фізіологічним потребам у енергії та харчових речовинах (білках, жирах, вуглеводах, мінеральних речовинах, вітамінах).

Тема 17. Методика оцінки адекватності харчування за меню-розкладкою та медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами.

Методика гігієнічної оцінки харчування у колективах розрахунковим методом за меню-розкладкою. Методика оцінки адекватності фактичного харчування індивідуума. Показники гігієнічної оцінки якості харчового раціону. Втрати харчових речовин при холодній і тепловій обробці харчових продуктів.

Вітамінна недостатність, причини її виникнення, профілактика. Методика медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами.

Тема 18. Методика розслідування випадків харчових отруєнь.

Харчові отруєння, їх класифікація.

Методика розслідування харчових отруєнь.

Роль лікаря-стоматолога у профілактиці харчових отруєнь.

Особиста гігієна працівників закладів громадського харчування.

Тема 19. Методи дослідження та оцінка здоров'я дітей та підлітків під впливом факторів навколишнього середовища.

Фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на формування здоров'я дітей та підлітків

Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Основні критерії здоров'я.

Стоматологічне здоров'я дітей та підлітків. Розподіл дітей і підлітків за групами здоров'я.

Фізичний розвиток як провідний показник стану здоров'я. Основні показники та регіональні стандарти фізичного розвитку.

Методики гігієнічної оцінки фізичного розвитку індивідууму та дитячого колективу. Регіональні стандарти фізичного розвитку. Сучасні уявлення про акселерацію. Поняття про біологічний та календарний вік.

Шкільна зрілість. Поняття про режим дня, їх типи. Види діяльності.

Гігієна навчальних занять у школі. Організація навчально-виховного процесу в закладах освіти нового типу. Методика гігієнічної оцінки режиму дня, розкладу уроків, організації проведення уроку в школі.

Організація харчування дітей в дитячих дошкільних та шкільних навчально-виховних закладах та контроль за ним.

Гігієна фізичного виховання дітей і підлітків. Поняття про рухову активність. Профілактика гіпокінезії. Основні види, форми та засоби фізичної культури.

Тема 20. Методика гігієнічної оцінки планування, оснащення та утримання навчально-виховних дошкільних закладів та шкіл.

Земельна ділянка дитячих закладів як фактор оздоровлення.

Гігієнічні вимоги до планування, облаштування, обладнання, санітарно-технічного благоустрою школи та класу.

Методика гігієнічної оцінки планування, оснащення та утримання навчально-виховних дошкільних закладів та шкіл.

Основні розміри навчальних меблів, їх гігієнічна оцінка.

Навчальні меблі, їх тип, кількість посадочних місць, матеріал з якого вони виготовлені, колір, стан поверхонь, кутів та країв, санітарно-технічний стан.

Методика гігієнічної оцінки навчального кабінету (шкільного класу).

Розділ 3. Гігієнічні основи діяльності лікувально-профілактичних закладів, охорони праці в медицині.

Конкретні цілі:

* - Оволодіти знаннями про лікувально-профілактичні обов'язки лікаря-стоматолога, про його роботу в лікарсько-соціальних експертних комісіях (ЛСЕК), лікарсько-трудових експертних комісіях (ЛТЕК), лікарсько-контрольних комісіях (ЛКК).

* - Аналізувати санітарне законодавство в галузі гігієни і охорони праці, робити висновки на основі облікової та звітної документації.

* - Засвоїти класифікацію небезпечних та шкідливих факторів процесу праці та виробничого середовища, вміти розпізнавати обумовлені ними порушення здоров'я працюючих.

* - Засвоїти небезпечні і шкідливі професійні фактори стоматологічних спеціальностей, методи та засоби профілактики їх несприятливої дії.

* - Оволодіти знаннями про причини виникнення професійних захворювань і отруєнь, методи і засоби їх розпізнавання, розслідування та профілактики.

* - Обґрунтувати проведення профілактичних заходів у охороні праці відповідно основ чинного законодавства України.

* - Оволодіти знаннями про гігієнічні вимоги до внутрішнього планування лікарняних, зокрема стоматологічного профілю, закладів – приймальних відділень, палатних секцій, операційних, маніпуляційних, стоматологічних кабінетів, лабораторних та допоміжних приміщень тощо.

* - Вміти організувати санітарний режим експлуатації стоматологічних закладів, інших лікарняних та оздоровчих закладів, заходи профілактики виникнення та розповсюдження внутрішньолікарняних інфекцій.

* - Володіти принципами медичної етики та деонтології, запобігати виникненню ятрогеній, сприяти соціально-психологічній адаптації хворих до лікарняної обстановки, використовувати методи і засоби психогігієни, психопрофілактики.

* - Планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я.

* - Обґрунтовувати необхідність, методи та засоби гігієнічного догляду за ротовою порожниною як засобу профілактики стоматологічних захворювань.

* - Оволодіти знаннями про біологічну дію та небезпеку для здоров'я людини іонізуючих факторів природного, техногенного походження та методи і засоби захисту від них на виробництві, у медицині, для населення в цілому.

* - Використовувати методи і засоби радіаційного контролю при роботі з джерелами іонізуючих випромінювань на виробництві, та в медицині на підставі „Норм радіаційної безпеки (НБР-97)” та інших законодавчих документів.

* - Вміти організовувати та забезпечити протирадіаційний захист персоналу і пацієнтів в рентгенологічних та радіологічних підрозділах лікувально-профілактичних закладів.

* - Вміти організувати санітарно-гігієнічні заходи у загальній системі медичного забезпечення цивільних формувань та потерпілого населення при катастрофах, інших надзвичайних ситуаціях.

* - Оволодіти знаннями про санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення особового складу формувань та населення у польових житлах, організовувати заходи по дотриманню цих вимог.

Тема 21 (лекція). Гігієнічні вимоги до лікувально-профілактичних закладів, в т.ч. стоматологічного профілю. Гігієна праці лікарів-стоматологів, зубних техніків. Біобезпека та біоетика праці лікарів-стоматологів. .

Сучасна структура лікувально-профілактичних закладів, тенденції лікарняного будівництва. Створення належних гігієнічних умов у лікарні (підвищення ефективності лікувального процесу, профілактика внутрішньолікарняних інфекцій, оптимізація умов праці персоналу).

Провідні фактори, що визначають створення гігієнічних умов в лікарні: вибір ділянки для її будівництва, вимоги до неї (розмір, форма, рельєф, стан ґрунту, рівень стояння підземних вод тощо), система лікарняного будівництва (децентралізована, централізована, змішана, централізовано-блочна), планування лікарняної ділянки (зонування, забудова, озеленення, графіки руху хворих, персоналу, транспортних засобів).

Планування та внутрішнє облаштування лікарняних будівель стаціонару (центральне приймальне відділення, палатна секція як основний структурний і функціональний елемент стаціонару, палати). Особливості планування і експлуатації інфекційних лікарень, відділень, палатних секцій, палат.

Поліклініка як основний структурний і функціональний елемент амбулаторного обслуговування хворих.

Гігієна праці медичних працівників стоматологічних закладів. Специфіка впливу шкідливих та небезпечних чинників виробничого середовища на лікаря-стоматолога. Профілактика шкідливого впливу виробничих чинників на організм працюючих у несприятливих виробничих умовах.

Тема 22. Гігієнічна характеристика шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, їх вплив на організм, профілактичні заходи.

Робота і праця, визначення понять. Соціально-біологічна роль праці. Фізіологія праці. Зміни фізіологічних процесів в організмі людини під час роботи. Втома та перевтома. Профілактика перевтоми. Гігієна розумової праці.

Фактори виробничого середовища та трудового процесу.

Шкідливі чинники виробничого процесу, пов'язані з перенапруженням окремих органів і систем та неправильною організацією трудового процесу.

Фізичні фактори виробничого середовища в роботі стоматолога (шум, вібрація, ультрафіолетове випромінювання, рентгєнівське випромінювання, ультразвук, надвисокі та ультрависокі частоти), профілактика шкідливого впливу.

Хімічні фактори виробничого середовища в роботі стоматолога та зубного техника (ртуть, свинець, полімерні матеріали та інше). Захворювання, що ними викликаються, заходи профілактики.

Біологічні фактори, бактеріальне забруднення повітря і інструментарію в стоматологічному стаціонарі, профілактика їх шкідливої дії.

Заходи по оздоровленню умов праці медичних працівників.

Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища (в кабінетах терапевтичної стоматології, стаціонарах хірургічної та ортопедичної стоматології, зубо-технічних лабораторіях).

Профілактика шкідливого впливу виробничих чинників на організм, розповсюдження стоматологічних захворювань на організм працюючих у несприятливих виробничих умовах.

Тема 23. Особливості комбінованої, комплексної та поєднаної дії шкідливих речовин на організм лікаря-стоматолога, зубного техника. Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь в роботі лікаря-стоматолога.

Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я лікарів-стоматологів та зубних техніків при комбінованої, комплексної та поєднаної дії шкідливих речовин на їх організм. Заходи по оздоровленню умов праці медичних працівників стоматологічних закладів.

Розпізнавання та розслідування випадків професійних отруєнь і захворювань лікарів-стоматологів, нормативна та інструктивна документація.

Впровадження профілактичних заходів щодо професійних захворювань і отруєнь, оцінювання їх ефективності.

Оформлення необхідної документації по розслідуванню випадків професійних отруєнь та захворювань.

Тема 24. Гігієнічні вимоги до розміщення, обладнання, утримання та експлуатації окремих структурних підрозділів стоматологічних закладів.

Стоматологічна поліклініка. Гігієнічні вимоги до облаштування і експлуатації відділень терапевтичної, хірургічної і ортопедичної стоматології та зуботехнічної лабораторії.

Санітарно-технічний благоустрій стаціонару та поліклініки (наявність водопроводу, гарячого водопостачання, каналізація, вентиляція, електрозабезпечення тощо).

Гігієнічні основи організації санітарно-протиепідемічного режиму в стоматологічних лікувально-профілактичних закладах.

Гігієнічні вимоги до стоматологічного устаткування, інструментарію, правила його утримання та знезараження.

Внутрішньо-лікарняні інфекції, умови що призводять до їх виникнення та їх негативні наслідки. Методи і засоби профілактики.

Методи об'єктивного контролю за дотриманням гігієнічних умов в стоматологічних закладах.

Тема 25. Гігієнічна оцінка перебування хворих в лікарняно-профілактичних закладах та гігієна праці медичних працівників, в тому числі стоматологічних закладів.

Сучасні системи забудови лікарень (централізована, блочна, децентралізована, павільйонна, змішана), їх порівняльна гігієнічна оцінка, перспективи удосконалення. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок розміщення лікарень.

Гігієнічні вимоги до основних показників забудови (віддаленість від джерел забруднення повітря, ґрунту, площа, щільність забудови та озеленення, взаєморозташування будівель, санітарний благоустрій ділянки), функціональне зонування території.

Гігієнічні вимоги до планування, обладнання і режиму експлуатації відділень: приймальних (для соматичних, інфекційних, дитячих відділень), терапевтичного, хірургічного, інфекційного профілю, дитячих відділень, спеціалізованих лікарень (психоневрологічних, фтизіатричних та інших).

Палатна секція, її склад, лікарняна палата, варіанти її планування і обладнання для соматичних хворих, інфекційних, психічних, реанімації, реабілітації. Особливості планування боксів, напівбоксів в інфекційних, дитячих відділеннях лікарні.

Гігієнічні вимоги до площі, кубатури палат, їх наукове обґрунтування.

Вимоги до орієнтації вікон палат, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, шумового режиму.

Профілактика харчових отруєнь та інфекцій у стаціонарі.

Організація і засоби об'єктивного контролю за здоров'ям персоналу харчоблоків лікарень та дотриманням ним вимог особистої гігієни.

Тема 26. Гігієнічні основи організації санітарно-протиепідемічного режиму в стоматологічних лікувально-профілактичних закладах.

Поняття про внутрішньолікарняні інфекції. Шляхи її передачі.

Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій в закладах стоматологічного профілю.

Особливості організації дезінфекційно-стерилізаційного режиму в стоматологічних закладах.

Лабораторно-інструментальний нагляд за дотриманням санітарно-гігієнічних та протиепідемічних вимог щодо утримання та експлуатації стоматологічних закладів.

Тема 27. Гігієнічні засади здорового способу життя та особиста гігієна. Методика гігієнічної оцінки засобів догляду за порожниною рота

Здоровий спосіб життя, визначення, зміст. Особиста гігієна як галузь гігієнічної науки, її зміст та значення для збереження і зміцнення здоров'я в сучасних умовах.

Гігієна тіла та ротової порожнини. Сучасні засоби догляду за порожниною рота (зубні щітки, пасти, еліксири та інше), вимоги до матеріалів виготовлення їх та готових виробів, їх гігієнічна оцінка.

Загартування, визначення поняття. Фактори та принципи загартування.

Фізична культура як один з найважливіших елементів особистої гігієни в сучасних умовах. Види фізичної культури, значення ранкової гігієнічної гімнастики, перебування на свіжому повітрі, прогулянок для попередження захворювань, зокрема лікаря-стоматолога.

Основи психогігієни. Ятрогенне, лікувальне профілактичне значення слова у побуті, на виробництві, у взаєминах між лікарем та хворим. Рухова активність. Поняття про активний та пасивний відпочинок. Гігієна сну.

Гігієна одягу та взуття. Негативні наслідки для здоров'я активного та пасивного паління тютюну. Неприятливий вплив на здоров'я надмірного вживання алкоголю. Наркоманії та токсикоманії, їх шкідливий вплив на здоров'я.

Медико-соціальні проблеми, значення, шляхи та засоби профілактики шкідливих звичок.

Засоби догляду за порожниною рота, їх гігієнічна оцінка

Тема 28 (лекція). Радіаційна гігієна. Іонізуюче випромінювання як чинник навколишнього середовища та виробнича шкідливість. Протирадіаційний захист в медичних закладах, в т.ч. стоматологічного профілю. Біоетичні аспекти впливу радіаційного чинника на людину.

Іонізуючі випромінювання як чинник навколишнього середовища, їх джерела: природні, техногенно-підсилені природного походження, індустріальні.

Класифікація іонізуючих випромінювань за природою та походженням.

Якісні та кількісні характеристики іонізуючих випромінювань та радіонуклідів, їх одиниці.

Біологічна дія іонізуючих випромінювань. Сучасні уявлення про її механізми, умови від яких вона залежить, її особливості.

Детерміністичні та стохастичні ефекти опромінення людей, умови їх виникнення, використання цих знань в практичній діяльності лікарів.

Радіаційна безпека населення в місцях його мешкання, чинники, що її визначають.

Закономірності формування променевого навантаження населення, його гігієнічна оцінка та шляхи зниження.

Законодавчі та нормативні документи.

Біоетичні аспекти впливу радіаційного чинника на людину.

Тема 29. Методи оцінки радіаційної небезпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення.

Медичні рентгенорадіологічні діагностичні процедури для населення та працівників стоматологічних закладів як основні компоненти променевого навантаження людей, їх гігієнічна оцінка та спеціальні заходи по зниженню рівня їх внеску в сумарну дозу опромінення.

Умови, які визначають радіаційну небезпеку при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань.

Поняття про закриті та відкриті джерела іонізуючих випромінювань, особливості радіаційної небезпеки і протирадіаційного захисту при роботі з ними.

Протирадіаційний захист працюючих з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань як гігієнічна проблема, її сутність та основні принципи реалізації:

Гігієнічне нормування іонізуючих випромінювань Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97), їх значення та основні положення. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України – (ОСПУ-01) як

Державний нормативний документ, що визначає основні вимоги щодо здійснення протирадіаційного захисту в умовах практичної діяльності.

Обов'язкові засоби індивідуального радіаційного захисту.

Тема 30. Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні радіонуклідів та інших джерел іонізуючих випромінювань в лікувальних закладах, зокрема в рентгенологічному відділенні (кабінеті) стоматологічної поліклініки.

Іонізуючі випромінювання як виробнича шкідливість.

Основні дози опромінення, їх характеристика.

Поняття протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні радіонуклідів та інших джерел іонізуючих випромінювань.

Радіаційна безпека пацієнтів та персоналу при рентгенологічних дослідженнях у стоматології.

Радіаційний контроль за виробничим середовищем та індивідуальними дозами опромінення персоналу, медичний контроль за здоров'ям працюючих.

Принципи радіаційної небезпеки.

Вплив АЕС на об'єкти довкілля. Радіаційна та екологічна обстановка довкілля України після аварії на ЧАЕС. Санітарно – гігієнічні заходи ліквідації аварії. Чорнобильська катастрофа та її наслідки для здоров'я населення і навколишнього середовища. Допустимі рівні забруднення води та харчових продуктів цезієм та стронцієм.

Тема 31 (лекція). Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час.

Класифікація надзвичайних ситуацій за походженням, масштабами, швидкістю розвитку. Природні катастрофи, антропогенні катастрофи. Хімічні катастрофи, ядерні аварії. Екологічні та медичні наслідки катастроф.

Міжнародні організаційні структури з ліквідації та медичного забезпечення наслідків катастрофи, національні формування для ліквідації НС в Україні. Санітарно-гігієнічні заходи в осередку надзвичайних ситуацій. Зміст санітарного нагляду в осередку НС. Обґрунтування різночасових та аварійних ГДК для ліквідаторів надзвичайних ситуацій та населення.

Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення. Гігієна харчування військовослужбовців Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України у польових умовах.

Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаційних станцій.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин					
	У тому числі					
	Усього	лекції	практичні заняття	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1 (лекція). Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень. Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни. Гігієнічне значення сонячної радіації, фізичних властивостей та хімічного складу повітряного середовища. Біосфера, її складові	2	2				
Тема 2. Мікроклімат і його гігієнічне значення. Методика визначення та гігієнічна оцінки температури, вологості, швидкості руху повітря та радіаційної температури. Методика гігієнічної оцінки клімато-погодних умов та їх вплив на здоров'я людини. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.	4		2			2
Тема 3. Методика визначення і гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення приміщень.	4		2			2
Тема 4. Методи визначення інтенсивності та профілактичної дози ультрафіолетової радіації. Методика використання ультрафіолетового випромінювання з метою профілактики захворювань і санації повітряного середовища.	4		2			2
Тема 5 Гігієнічне значення повітряного середовища приміщень, його гігієнічна оцінка (визначення концентрації CO ₂ , окиснюваності повітря, пилових, хімічних та бактеріологічних забруднень).	4		2			2
Тема 6 (лекція). Вода як фактор здоров'я, її гігієнічне ендемічне та епідеміологічне значення. Організація питного водопостачання. Методи покращання якості питної води. Екологічні проблеми та санітарна охорона водних об'єктів.	3	2				1
Тема 7. Методика гігієнічної оцінки питної води. Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика.	4		2			2
Тема 8 (лекція). Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації. Ґрунт та здоров'я. Основи санітарної очистки населених місць	3	2				1
Тема 9. Гігієнічна оцінка санітарного стану ґрунту. Сучасні гігієнічні та біоетичні проблеми очистки населених місць.	4		2			2

Тема 10 (лекція). Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Методика розслідування та профілактика харчових отруєнь.	2	2				
Тема 11. Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах. Оцінка адекватності харчування за меню-розкладкою.	4		2			2
Тема 12. Методика вивчення та оцінка харчового статусу людини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами. Профілактика аліментарних захворювань	4		2			2
Тема 13. Методика експертної оцінки харчових продуктів і готових страв за результатами їх лабораторного аналізу. Профілактика харчових отруєнь. Гігієнічні проблеми харчування в умовах забрудненого навколишнього середовища та шкідливих виробництв.	4		2			2
Тема 14 (лекція). Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки. Гігієнічні основи планування і обладнання дошкільних і шкільних навчальних закладів, методика їх гігієнічної оцінки.	2	2				
Тема 15. Методи дослідження та оцінка здоров'я дітей та підлітків під впливом факторів навколишнього середовища.	4		2			2
Тема 16 (лекція). Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив	4	2	2			
Тема 17. Аліментарна профілактика основних стоматологічних захворювань.	2					2
Тема 18 (лекція). Гігієнічні вимоги до лікувально-профілактичних закладів, в т.ч. стоматологічного профілю. Гігієна праці лікарів-стоматологів, зубних техніків. Біобезпека та біоетика праці лікарів-стоматологів.	2	2				
Тема 19. Гігієнічні вимоги до розміщення, обладнання, утримання та експлуатації окремих структурних підрозділів стоматологічних закладів. Гігієнічні основи організації санітарно-протиепідемічного режиму в стоматологічних лікувально-профілактичних закладах.	5		2			3
Тема 20. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та	4		2			2

гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Профілактика ВІЛ-інфекції у медичних закладах.						
Тема 21 Особливості комбінованої, комплексної та поєднаної дії шкідливих речовин на організм лікаря-стоматолога, зубного техника. Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь в роботі лікаря-стоматолога.	3					3
Тема 22 Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів. Профілактика синдрому емоційного вигорання.	2					2
Тема 23. (лекція). Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю – розрахункові та інструментальні.	2	2				
Тема 24 Методи оцінки радіаційної небезпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення	4		2			2
Тема 25 (лекція). Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час.	4	2				2
Тема 26 (лекція). Здоровий спосіб життя та особиста гігієна. Фізична культура та основи загартовування. Поняття про психогігієну, медичну біоритмологію та хроногігієну. Гігієна одягу та взуття. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління.	2	2				
Тема 27. Особиста гігієна, здоровий спосіб життя. Методика гігієнічної оцінки засобів по догляду за ротовою порожниною. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого, лікарняного одягу.	4		2			2
Усього годин	90	20	30			40

7. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Номер лекції	Тема лекції	К-сть годин
1.	Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень. Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни. Гігієнічне значення сонячної радіації, фізичних властивостей та хімічного складу повітряного середовища. Біосфера, її складові	2
2.	Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації. Ґрунт та здоров'я. Основи санітарної очистки населених місць	2
3	Вода як фактор здоров'я, її гігієнічне ендемічне та епідеміологічне значення. Організація питного водопостачання. Методи покращання якості питної води. Екологічні проблеми та санітарна охорона водних об'єктів.	2
4.	Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Методика розслідування та профілактика харчових отруєнь.	2
5	Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки. Гігієнічні основи планування і обладнання дошкільних і шкільних навчальних закладів, методика їх гігієнічної оцінки.	2
6	Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив .	2
7	Гігієнічні вимоги до лікувально-профілактичних закладів, в т.ч. стоматологічного профілю. Гігієна праці лікарів-стоматологів, зубних техніків. Біобезпека та біоетика праці лікарів-стоматологів. .	2
8	Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю – розрахункові та інструментальні.	2
9	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час.	2
10	Здоровий спосіб життя та особиста гігієна. Фізична культура та основи загартовування. Поняття про психогігієну, медичну біоритмологію та хроногігієну. Гігієна одягу та взуття. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління	2

8. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Номер практичного заняття	Тема практичного заняття	К-сть годин
1.	Мікроклімат і його гігієнічне значення. Методика визначення та гігієнічна оцінки температури, вологості, швидкості руху повітря та радіаційної температури.	2
2.	Методика визначення і гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення приміщень.	2
3.	Методи визначення інтенсивності та профілактичної дози ультрафіолетової радіації. Методика використання ультрафіолетового випромінювання з метою профілактики захворювань і санації повітряного середовища.	2
4.	Гігієнічне значення повітряного середовища приміщень, його гігієнічна оцінка (визначення концентрації CO ₂ , окиснюваності повітря, пилових, хімічних та бактеріологічних забруднень).	2
5.	Методика гігієнічної оцінки питної води. Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика.	2
6.	Гігієнічна оцінка санітарного стану ґрунту. Сучасні гігієнічні та біоетичні проблеми очистки населених місць.	2
7.	Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах. Оцінка адекватності харчування за меню-розкладкою.	2
8.	Методика вивчення та оцінка харчового статусу людини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами. Профілактика аліментарних захворювань	2
9.	Методика експертної оцінки харчових продуктів і готових страв за результатами їх лабораторного аналізу. Профілактика харчових отруєнь.	2
10.	Методи дослідження та оцінка здоров'я дітей та підлітків під впливом факторів навколишнього середовища.	2
11.	Гігієнічна характеристика шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, їх вплив на організм, профілактичні заходи.	2
12.	Гігієнічні вимоги до розміщення, обладнання, утримання та експлуатації окремих структурних підрозділів стоматологічних закладів.	2
13.	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Профілактика ВІЛ-інфекції у медичних закладах.	2
14.	Методи оцінки радіаційної небезпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення.	2
15.	Особиста гігієна, здоровий спосіб життя. Методика гігієнічної оцінки засобів по догляду за ротовою порожниною. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого, лікарняного одягу.	2
	Разом	30 год

9.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Номер теми	Тема	К-ть годин
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних умінь	24
2.	Методика використання ультрафіолетового випромінювання для санації повітря в окремих кабінетах стоматологічних закладів, для знезараження стоматологічного інструментарію та при використанні фотополімерних ламп.	2
3	Методика гігієнічної оцінки клімато-погодних умов та їх вплив на здоров'я людини. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.	2
4.	Аліментарна профілактика основних стоматологічних захворювань	2
5.	Гігієнічні проблеми харчування в умовах забрудненого навколишнього середовища та шкідливих виробництв.	2
6.	Гігієнічні основи організації санітарно-протиепідемічного режиму в стоматологічних лікувально-профілактичних закладах.	3
7	Особливості комбінованої, комплексної та поєднаної дії шкідливих речовин на організм лікаря-стоматолога, зубного техника. Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь в роботі лікаря-стоматолога.	3
8	Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів. Профілактика синдрому емоційного вигорання.	2
Разом		40

10. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ – не передбачено

11. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

12. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ – не передбачено

13. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

№ 3/п	Назва практичної навички	Рівень опанування	Лінія матрикула
1	Вміти вимірювати і оцінювати показники мікроклімату: температуру, вологість, швидкість руху повітря	3	2
2	Вміти визначати та оцінювати показники природного освітлення приміщень: світловий коефіцієнт, коефіцієнт природного освітлення, коефіцієнт глибини закладання	3	2
3	Вміти визначати та оцінювати показники штучного освітлення приміщень: за допомогою люксметра, розрахунковим методом (методом “Ватт”)	3	2
4	Вміти відбирати проби води та оцінювати її якість на підставі результатів лабораторного дослідження	3	2
5	Вміти оцінити якість харчових продуктів на підставі результатів лабораторного дослідження	3	2

14. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА (ІРС):

1. Участь у роботі студентського наукового гуртка та виступи на наукових форумах.
2. Участь у студентській олімпіаді з навчальної дисципліни.
3. Виготовлення ламінованих таблиць з відповідних тем розділів дисципліни.
4. Підбір відео та аудіо матеріалів із розділів навчальної дисципліни.

15. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

При оцінюванні студентів приділяється перевага стандартизованим **методам контролю**:

- тестування (усне, письмове, комп’ютерне);
- структуровані письмові роботи;
- структурований контроль практичних навичок;
- контроль виконання практичної роботи;
- усне опитування;
- усна співбесіда.

Форми контролю:

Попередній (вхідний) контроль слугує засобом виявлення наявного рівня знань студентів для використання їх викладачем на практичному занятті як орієнтування у складності матеріалу. Проводиться з метою оцінки міцності знань та з метою визначення ступеня сприйняття нового навчального матеріалу.

Поточний контроль – контроль самостійної роботи студентів щодо вивчення навчальних матеріалів. Здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Рубіжний (тематичний) контроль засвоєння розділу (підрозділу) відбувається по завершенню вивчення блоку відповідних тем шляхом тестування та/або усної співбесіди та/або виконання структурованих завдань. Тематичний контроль є показником якості вивчення тем розділів дисципліни та засвоєння студентами практичних навичок, а також пов'язаних із цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Проводиться на спеціально відведеному – підсумковому – занятті.

Проміжний контроль - полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі виконання ним певних видів робіт на практичних (семінарських) заняттях за певний період. Проводиться у формі семестрового заліку на останньому практичному (семінарському) занятті в семестрі.

Підсумковий контроль здійснює контролюючу функцію, проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні або на окремих його завершених етапах. Проводиться у формі заліку, диференційованого заліку або іспиту з метою встановлення змісту знань студентів за обсягом, якістю та глибиною, а також вміннями застосувати їх у практичній діяльності. Під час підсумкового контролю враховуються результати складання здачі усіх видів навчальної роботи згідно із структурою робочої програми.

ПРИМІТКА: Кафедра визначає форми контролю відповідно до навчального плану з дисципліни.

ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ПО ЗАВЕРШЕННЮ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни визначається як сума кількості балів поточної успішності та оцінки, отриманої на диференційованому заліку.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні дисципліни становить 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за підсумковий заліковий контроль (диференційований залік) – 80 балів.

Бали з дисципліни конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями:

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою
180-200 балів	5 – відмінно
140-179 балів	4– добре
101-139 балів	3 – задовільно
100 балів і менше	2– незадовільно

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ УСПІШНОСТІ

Оцінювання поточної успішності проводиться шляхом підрахунку середнього балу поточної успішності по завершенню вивчення дисципліни. При цьому заокруглення ОЦІНКИ здійснюється за схемою: в діапазоні від 0 до 0,24 заокруглюється до меншої одиниці; в

діапазоні від 0,25 до 0,74 заокруглюється до 0,5; в діапазоні від 0,75 до 0,99 заокруглюється до більшої одиниці.

Переведення оцінок за поточну успішність з 12-ти бальної шкали у 120-ти бальну шкалу здійснюється наступним чином:

Рейтингова 12-ти бальна шкала	Шкала оцінювання поточної успішності
4	66
4,5	69
5	72
5,5	75
6	78
6,5	81
7	84
7,5	87
8	90
8,5	93
9	96
9,5	99
10	102
10,5	105
11	108
11,5	111
12	114

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни з додаванням балів за індивідуальну роботу студента (ІРС), становить 120 балів.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології

„_____” _____ 2016 року, протокол № _____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Оцінювання поточної успішності проводиться за дванадцятибальною рейтинговою шкалою. Оцінка за практичне заняття вважається позитивною, якщо вона становить 4 і більше балів. При цьому враховуються всі види робіт, передбачені методичною розробкою (вказівкою) для вивчення теми практичного заняття.

Бали	Критерії оцінювання
1	Виставляється у тих випадках, коли студент не розкриває зміст навчального матеріалу, не виконав практичної роботи, не оформив протокол.
2	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується в навчальному матеріалі, що виявляється шляхом пропонування йому додаткових запитань, виявляє незнання змісту виконання практичної роботи.
3	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, допускає грубі помилки у визначенні понять та при використанні термінології, виконав практичну роботу, частково оформив протокол.
4	Виставляється, коли студент орієнтується в основному матеріалі, але не може самостійно і послідовно сформулювати відповідь, спонукаючи викладача пропонувати йому навідні питання, фрагментарно виконав практичну роботу.
5	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення, виконав практичне завдання не до кінця.
6	Виставляється студенту, коли він відтворює основний навчальний матеріал, але при його викладенні допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, визначення біологічних понять недостатні, характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів, недооформив протокол заняття.
7	Виставляється студенту у випадку, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; допускає незначні порушення у послідовності викладення матеріалу, при використанні наукових понять та біологічних термінів, нечітко формулює висновки, орієнтується в методиці виконання практичної роботи, виконав її не в повному обсязі.
8	Виставляється у випадку, коли студент розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає неповні визначення понять; допускає неточності при використанні наукових термінів, нечітко формулює висновки, виконав практичну роботу, але допустив незначні помилки під час проведення дослідження.
9	Виставляється студенту, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає повні визначення біологічних понять та термінів, допускаючи незначні порушення у послідовності викладення, самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, але допустив неточності у послідовності проведення роботи.
10	Виставляється у тих випадках, коли студент виявляє повне знання фактичного матеріалу, вміє аналізувати, оцінювати та розкривати суть біологічних явищ і процесів; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; логічно будувати висновки, оформив протокол практичного заняття, допускаючи незначні помилки при застосуванні наукових термінів і понять.
11	Виставляється студенту, коли він показує глибокі, міцні та системні знання в об'ємі навчальної програми, безпомилково відповідає на всі запитання, обґрунтовано формулює висновки, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійну роботу студента, грамотно і послідовно, зі

	знанням методики, виконав практичну роботу; в повному об'ємі оформив протокол практичного заняття, правильно застосовуючи наукові терміни та поняття.
12	Виставляється студенту, коли він самостійно, грамотно і послідовно, з вичерпною повнотою, використовуючи дані додаткової літератури, відповів на запитання з проявом вміння характеризувати різноманітні біологічні явища та процеси; чітко та правильно дає визначення та розкриває зміст наукових термінів і понять, самостійно та правильно виконав практичну роботу, без помилок оформив протокол практичного заняття.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„____” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ

Студент вважається допущеним до диференційованого заліку (підсумкового залікового контролю), якщо він відвідав усі лекційні та практичні заняття, задовільно виконав всі види робіт, передбачені робочим планом зі всіх розділів навчальної дисципліни, отримав позитивні оцінки на підсумкових заняттях, набрав мінімальну кількість балів за поточну успішність, опанував практичні навички, передбачені в матрикулах.

Підсумковий заліковий контроль (диференційований залік) проводиться **по завершенню вивчення навчальної дисципліни та передбачає визначення рівня засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни.**

Проводиться в письмово-усній формі у два етапи:

1. *Письмовий контроль* шляхом відповіді на тестові завдання, що проводиться у ННВ незалежного тестування знань студентів університету.
2. *Усна співбесіда з викладачем*, що проводиться на кафедрі шляхом відповіді на три конструктивні завдання з повним аналізом і оцінюванням структурних особливостей будови паразита, здійсненням аналізу родоходу, визначенням групи крові та хромосомної хвороби людини за її каріотипом.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„____” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (ІРС)

Бали	Критерії оцінювання
1	ПІДБІР ДВОХ ВІДЕО МАТЕРІАЛІВ ІЗ РОЗДІЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
2	ВИСТУП НА ЗАСІДАННІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА.
3	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ ПУБЛІКАЦІЇ ТЕЗ.
4	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ СТЕНДОВОЇ ДОПОВІДІ.
5	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ УСНОЇ ДОПОВІДІ.
6	ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З ДИСЦИПЛІНИ. або ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У РОБОТІ НАУКОВОГО ФОРУМА.

Примітка: якщо студент приймає участь у двох і більше видах індивідуальної роботи, йому зараховуються бали лише за один вид роботи на його вибір. Даний документ має бути представлений на інформаційному стенді кафедри.

Схвалено на засіданні кафедри медичної біології
„___” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

О.М. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

Матрикул вважається **зарахованим** у випадку, коли студент із повним знанням методики, самостійно, у чіткій послідовності проведення роботи, виконав практичну навичку та грамотно сформулював висновки. Під час проведення практичної навички викладач має право скерувати студента, який допускає неточності та незначні помилки у виконанні роботи.

Матрикул вважається **не зарахованим** у випадку, коли студент, орієнтуючись у фактичному матеріалі, показує незнання методики, невміння виконання практичної навички, допускає грубі помилки у послідовності проведення роботи та при формулюванні висновків.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„___” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

М.О.Кашуба

16. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Гігієна як наука, її мета, зміст, задачі, зв'язок з іншими науками.
2. Профілактика та її різновиди. Значення знань гігієни для лікаря, зокрема лікаря-стоматолога. Взаємозв'язок лікувального і профілактичного напрямку в медицині.
3. Основні етапи розвитку гігієни. Роль М. Петтенкофера, С.П. Доброславіна, В.А. Субботіна та інших вчених у формуванні гігієни як науки.
4. Розвиток гігієни в Україні та найвидатніші її представники.
5. Санітарія, санітарно-епідеміологічна служба в Україні, її структура та функції.
6. Єдність дій санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних закладів у справі попередження захворювань та зміцнення здоров'я населення.
7. Вплив природних факторів і соціальних умов на організм людини та здоров'я населення. Здоров'я населення як соціально-гігієнічна проблема. Біоетичні аспекти впливу навколишнього середовища на людину.
8. Методи гігієнічних досліджень навколишнього середовища та його впливу на організм людини і здоров'я населення. Специфічні методи гігієни.
9. Сонячна радіація, її гігієнічне значення.

10. Основні види біологічної дії різних складових сонячного спектру, сонячне “голодування” та його профілактика. Гіперінсоляція та її профілактика.
11. Біологічна дія інфрачервоного і видимого випромінювання Сонця. Методи та одиниці вимірювання.
12. Гігієнічна характеристика ультрафіолетової частини сонячного спектру. Методи та одиниці вимірювання ультрафіолетової радіації. Поняття еритемної, фізіологічної та профілактичної дози ультрафіолетової радіації.
13. Характеристика основних штучних джерел ультрафіолетової радіації. Застосування їх для профілактики “світлового голодування” і захворювань.
14. Гігієнічне значення природного освітлення. Вплив освітлення на функції зору, стан центральної нервової системи, працездатність.
15. Методи гігієнічної оцінки природного освітлення, показники, оцінка результатів.
16. Гігієнічні вимоги до штучного освітлення приміщень. Методика гігієнічної оцінки штучного освітлення приміщень різного призначення, показники його, оцінка результатів.
17. Гігієнічна характеристика джерел штучного освітлення. Види та системи штучного освітлення. Освітлювальна арматура та її гігієнічна оцінка.
18. Гігієнічне значення температури повітря і радіаційної температури.
19. Гігієнічне значення вологості повітря. Методика вимірювання абсолютної та відносної вологості закритих приміщень. Нормування відносної вологості.
20. Гігієнічне значення руху повітря в приміщенні та населеному пункті. “Роза вітрів”, її використання з гігієнічною метою.
21. Мікроклімат, його параметри та різновиди. Методика визначення мікроклімату закритих приміщень. Біоетичні проблеми підтримання мікроклімату житлових і громадських приміщень.
22. Гігієнічні вимоги до мікроклімату житлових і громадських приміщень, вплив на організм і методи оцінки.
23. Теплообмін організму з навколишнім середовищем. Шляхи віддачі тепла організмом при різних температурних умовах, вологості та швидкості руху повітря.
24. Фізіологічні зрушення в організмі та захворювання, пов’язані з дією переохолоджуючого мікроклімату, їх профілактика.
25. Фізіологічні зрушення в організмі та захворювання, що спричинені дією перегріваючого мікроклімату на організм, заходи їх профілактики.
26. Атмосферний тиск, його зміни та їх вплив на організм людини. Профілактика гірської та висотної хвороби.
27. Погода. Погодоформуючі та погодохарактеризуючі фактори. Медичні класифікації погоди. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.
28. Клімат і фактори, що його формують та характеризують. Характеристика і класифікація клімату з гігієнічних позицій.
29. Акліматизація, фази акліматизації. Особливості акліматизації в північних та південних регіонах.
30. Хімічний склад атмосферного повітря, гігієнічне значення окремих його складових.
31. Джерела забруднення атмосферного повітря. Вплив забрудненого повітря на здоров’я населення та санітарні умови життя. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.
32. Вентиляція приміщень та її гігієнічне значення. Природна та штучна вентиляція.
33. Гігієнічне значення води, вплив якості води та умов водопостачання на здоров’я населення, санітарні умови життя. Біоетичні проблеми водопостачання.
34. Класифікація джерел водопостачання, їх характеристика.
35. Джерела забруднення води водойм і процеси самоочищення води в них. Показники забруднення та самоочищення води водойм.
36. Інфекційні захворювання, що передаються водою, їх класифікація ВООЗ. Особливості водних епідемій і спалахів, їх профілактика.
37. Гігієнічне значення фтору питної води. Карієс, ендемічний флюороз умови їх виникнення та заходи профілактики.

38. Захворювання, спричинені особливостями макро- та мікроелементного складу води.
39. Показники органолептичних властивостей води, їх гігієнічне значення і використання при санітарному обстеженні джерел водопостачання.
40. Бактеріологічні та хімічні показники забруднення питної води.
41. Методи кондиціювання якості води. Коагуляція, відстоювання, фільтрація, знезараження води.
42. Фторування води як гігієнічна проблема. Взаємодія стоматологічної та санітарно-гігієнічної служби в питаннях, пов'язаних з впровадженням та реалізацією фторування води та вивченням його протикарієсної ефективності.
43. Нормування якісного складу води як один із шляхів попередження захворювань населення, пов'язаних з водним фактором. Держстандарти на воду централізованих систем господарсько-питного водопостачання.
44. Науково-технічний прогрес і забруднення води водою хімічними речовинами. Санітарна охорона водоймищ.
45. Зони санітарної охорони джерел водопостачання, їх значення в поліпшенні якості води.
46. Гігієнічне значення ґрунту. Джерела забруднення ґрунту та його самоочищення. Забруднення ґрунту агрохімікатами, заходи його попередження. Біоетичні проблеми гігієни ґрунту.
47. Рідкі та тверді відходи населених міст, їх санітарне і епідемічне значення. Сучасні гігієнічні та біоетичні проблеми очистки населених місць.
48. Харчування як соціально-гігієнічна проблема. Основні функції харчування. Біоетичні аспекти харчування здорової людини.
49. Поняття раціональне харчування. Закони раціонального харчування.
50. "Норми фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії".
51. Фізіолого-гігієнічне значення білків у харчуванні, потреби організму в них, основні їх джерела.
52. Класифікація білкової недостатності. Клінічні ознаки надлишку та нестачі білку в харчовому раціоні.
53. Фізіолого-гігієнічне значення жирів у харчуванні, потреби в них. Харчові жири тваринного і рослинного походження, їх харчова та біологічна цінність.
54. Класифікація жирних кислот. Функції ПНЖК, джерела надходження. Роль ПНЖК ω3.
55. Фізіолого-гігієнічне значення вуглеводів у харчуванні, потреби в них, основні їх джерела.
56. Класифікація вуглеводів. Поняття про глікемічний індекс.
57. Функції клітковини, добова потреба.
58. Фізіолого-гігієнічне значення вітамінів у харчуванні, потреби в них, основні джерела надходження.
59. Причини розвитку вітамінної недостатності.
60. Мінеральні солі (кальцій, залізо, фосфор та інші), їх фізіолого-гігієнічне значення, потреби в них. Основні джерела макро-та мікроелементів.
61. Причини недостатності мінеральних речовин в організмі. Демінералізуючі чинники.
62. Класифікація аліментарних захворювань.
63. Карієсогенні чинники.
64. Режим харчування, його складові, наукове обґрунтування для різних груп населення та при різних умовах праці.
65. Поняття про харчовий статус, методика оцінки, різновиди.
66. Методи вивчення енерговитрат людини, одиниці енерговитрат.
67. Методи гігієнічної оцінки адекватності харчування.
68. Методика медико-гігієнічного вивчення харчування окремої людини та колективів.
69. Кількісна та якісна повноцінність харчування. Поняття про збалансованість раціону. Методика оцінки харчового раціону за меню -розкладкою.
70. Харчова та біологічна цінність харчових продуктів рослинного походження: злаки, бобові, овочі, фрукти, ягоди, використання в раціональному харчуванні.

71. Харчова та біологічна цінність продуктів тваринного походження (молока та молочних продуктів, м'яса та м'ясних продуктів, риби та рибних продуктів), їх гігієнічна оцінка.
72. Поняття про лікувально-профілактичне харчування.
73. Харчові отруєння, класифікація, заходи їх профілактики. Поняття біобезпеки харчування.
74. Харчові токсикоінфекції, етіологія, патогенез, умови виникнення, заходи профілактики.
75. Харчові інтоксикації, етіологія, патогенез, умови виникнення, заходи профілактики.
76. Харчові отруєння продуктами, отруйними за своєю природою і продуктами, які набули отруйних властивостей при певних умовах, заходи профілактики.
77. Харчові отруєння домішками хімічних речовин до продуктів харчування, заходи профілактики.
78. Харчові мікотоксикози, заходи профілактики.
79. Методика розслідування харчових отруєнь.
80. Гігієнічні основи організації харчування хворих у лікарнях, зокрема при пошкодженні зубо-щелепного апарату.
81. Аліментарна профілактика основних стоматологічних захворювань.
82. Медико-гігієнічне обслуговування дітей та підлітків. Акселерація в сучасних умовах, гігієнічні проблеми, пов'язані з нею.
83. Методи дослідження і оцінки здоров'я дітей та підлітків під впливом факторів навколишнього середовища. Критерії комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків
84. Групи здоров'я дітей, їх характеристика.
85. Чинники, що формують здоров'я дітей та підлітків, їх характеристика
86. Методика гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей та підлітків, методи їх оцінки. Групи фізичного виховання
87. Гігієнічні основи організації режиму дня дітей різних вікових груп.
88. Гігієнічні вимоги до планування, обладнання та утримання сучасних навчально-виховних та оздоровчих установ для дітей та підлітків.
89. Гігієнічні вимоги до навчально-виховного процесу в сучасних установах для дітей та підлітків. Профілактика захворювань, пов'язаних з умовами перебування дітей та підлітків в навчально-виховних установах.
90. Гігієнічний контроль за організацією фізичного виховання і трудового навчання дітей та підлітків.
91. Гігієнічні вимоги до розміщення лікарні в населеному пункті. Вимоги до земельної ділянки та її планування. Зонування лікарняної ділянки.
92. Порівняльна гігієнічна характеристика сучасних систем забудови лікарень.
93. Внутрішньо-лікарняні інфекції, умови що призводять до їх виникнення та їх негативні наслідки. Методи і засоби профілактики.
94. Значення внутрішнього планування лікарняних закладів і відділень для забезпечення гігієнічних умов перебування хворих і праці персоналу.
95. Стоматологічна поліклініка. Гігієнічні вимоги до облаштування і експлуатації відділень терапевтичної, хірургічної і ортопедичної стоматології та зуботехнічної лабораторії.
96. Гігієнічні основи організації санітарно-протиепідемічного режиму в стоматологічних лікувально-профілактичних закладах. Профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій.
97. Гігієнічні вимоги до стоматологічного устаткування, інструментарію, правила його утримання та знезараження.
98. Методи об'єктивного контролю за дотриманням гігієнічних умов в стоматологічних закладах.
99. Гігієнічна характеристика палатної секції, вимоги до набору приміщень, призначення кожного з них.
100. Гігієнічні вимоги до планування приймальних відділень лікарень. Особливості прийому інфекційних хворих, дітей, породіль. Значення планування і режиму експлуатації приймальних відділень лікарень у
101. Гігієнічні вимоги до планування, облаштування і утримання операційних блоків.

102. Праця як соціально-гігієнічна проблема. Поняття про роботу і працю. Фізична і розумова праця. Біоетичні проблеми праці.
103. Виробничі шкідливості і професійні захворювання. Класифікація виробничих шкідливостей.
104. Фізіологічні зрушення при фізичній і розумовій праці. Втома і перевтома. Основи профілактики перевтоми.
105. Важкість та перенапруженість праці, критерії, що їх характеризують, використання для регламентації умов праці.
106. Гігієнічна характеристика праці та професійної діяльності лікарів-стоматологів різного профілю та зубних техніків. Біобезпека та біоетика праці лікарів-стоматологів.
107. Вимушене положення тіла і перенапруження окремих груп м'язів як професійна шкідливість. Профілактика захворювань, що спричиняються вимушеним положенням тіла у роботі лікаря-стоматолога та зубного техніка.
108. Пил як виробнича шкідливість, джерела його утворення, дія пилу на організм в залежності від складу, концентрації, дисперсності, форми пилових частинок. Профілактика шкідливої дії пилу на організм в умовах зубо-технічних лабораторій стоматологічних поліклінік.
109. Хімічні фактори виробничого середовища в роботі стоматолога та зубного техніка (ртуть, свинець, полімерні матеріали та інше). Захворювання, що ними викликаються, заходи профілактики.
110. Біологічні фактори, бактеріальне забруднення повітря і інструментарію в стоматологічному стаціонарі, профілактика їх шкідливої дії.
111. Шум як виробнича шкідливість, його фізична характеристика, вплив на організм людини. Загальні принципи нормування шуму на виробництві, зокрема на робочому місці стоматолога в умовах стоматологічної поліклініки (кабінету).
112. Профілактика "шумової" хвороби та інших захворювань, що викликаються дією чинників хвильової природи на організм в умовах лікувально-профілактичних закладів, зокрема стоматологічного профілю.
113. Вібрація як виробнича шкідливість, вплив на організм, заходи профілактики, зокрема на робочому місці лікаря-стоматолога.
114. Виробничі отрути, шляхи надходження їх в організм. Патологія, що спричиняється їх дією. Методика розслідування професійних отруєнь, заходи їх профілактики.
115. Гострі і хронічні професійні отруєння. Виробничі отрути в роботі лікаря-стоматолога та зубного техніка.
116. Мікроклімат на виробництві. Захворювання, що спричиняються дією несприятливих мікрокліматичних умов на організм. Загальні принципи нормування мікроклімату в виробничих приміщеннях.
117. Основні принципи профілактики професійних захворювань..
118. Гігієнічні засади здорового способу життя. Особиста гігієна в сучасних умовах.
119. Гігієна тіла та порожнини рота. Засоби гігієни порожнини рота та їх гігієнічна оцінка.
120. Значення і шляхи профілактики гіпокінезії в сучасних умовах. Гігієнічні вимоги до місць занять фізичною культурою.
121. Загартування як елемент особистої гігієни. Принципи загартування.
122. Гігієнічне значення режиму дня. Гігієна відпочинку і сну.
123. Медико- соціальне значення шкідливих звичок, попередження їх виникнення.
124. Гігієна розумової праці.
125. Гігієнічні вимоги до тканин, одягу та взуття. Порівняльна гігієнічна характеристика натуральних і синтетичних тканин.
126. Поняття про іонізуюче випромінювання, дози і одиниці їх вимірювання. Якісна та кількісна характеристика іонізуючих випромінювань та їх джерел.
127. Біологічна дія іонізуючих випромінювань. Сучасні уявлення про її механізми, умови від яких вона залежить, її особливості.

128. Умови, що визначають радіаційну небезпеку при роботі з радіонуклідами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань.
129. Особливості радіаційної небезпеки і захисту персоналу при роботі з відкритими джерелами іонізуючих випромінювань в лікувально-профілактичних закладах.
130. Особливості радіаційної небезпеки і захисту персоналу при роботі з закритими джерелами іонізуючих випромінювань.
131. Забезпечення захисту персоналу рентгенівських відділень (кабінетів). Радіаційний контроль, його види. Заходи захисту від надмірного рентгенівського опромінення.
132. Радіаційна безпека пацієнтів та персоналу при рентгенологічних дослідженнях у стоматології. Принципи радіаційної небезпеки.
133. Основні види променевих уражень організму, умови їх виникнення, заходи профілактики. Біоетичні аспекти впливу радіаційного чинника на людину.
134. Класифікація надзвичайних ситуацій за походженням, масштабами, швидкістю розвитку.
135. Природні катастрофи, антропогенні катастрофи.
136. Хімічні катастрофи, ядерні аварії.
137. Екологічні та медичні наслідки катастроф.
138. Гігієнічні аспекти Чорнобильської катастрофи та ліквідації її наслідків.

Військова гігієна з гігієною надзвичайних ситуацій
(для вітчизняних студентів).

1. Визначення та зміст гігієни при надзвичайних станах. Роль і місце санітарно-гігієнічних заходів у загальній системі медичного забезпечення СВ, ПС, ВМС, формувань Міністерства надзвичайних ситуацій України, що призначені для дій в надзвичайних ситуаціях, ліквідації наслідків катастроф мирного часу та на воєнний час.
2. Особливості санітарного нагляду в СВ, ПС, ВМС Збройних Силах України.
3. Особливості організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів в надзвичайних ситуаціях і бойовій обстановці.
4. Гігієнічні вимоги до розміщення наземних військ, ВПС, ВМС та інших формувань у польових умовах. Види і способи польового розташування формувань.
5. Типи польових жител, їхня гігієнічна оцінка.
6. Розміщення особового складу в населених пунктах. Перспективні польові споруди, їхня гігієнічна оцінка.
7. Поняття про фортифікаційні споруди, їхні типи, основні вимоги до них (придатність для проживання). Вплив житлових умов на стан здоров'я та працездатність людини.
8. Сховища, їх призначення і влаштування. Вентиляція сховищ, ФВУ, її будова і призначення. Регенерація повітря. Гігієнічні вимоги до мікроклімату та вмісту CO₂ для сховищ різного призначення.
8. Особливості мікроклімату та хімічного складу повітря в закритих фортифікаційних спорудах і їх вплив на організм.
9. Контроль за лазнево-пральним обслуговуванням військ.
10. Збирання та видалення нечистот і відходів.
11. Санітарний нагляд за порядком збору та поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби.
12. Обов'язки різних служб з організації водопостачання особового складу формувань СВ, ПС, ВМС та населення у польових умовах.
13. Гігієнічні принципи організації польового водопостачання. Задачі і обов'язки служб, що приймають участь в організації польового водопостачання у воєнний час та при надзвичайних ситуаціях. Організація та проведення розвідки джерел води.
14. Оцінка якості води, табельні комплекти і прилади, їхня тактико-технічна характеристика, методи дослідження.
15. Вимоги до якості води в польових умовах. Гігієнічні вимоги до організації транспортування та зберігання води. Консервування води, методи та засоби. Водопостачання в умовах застосування зброї масового ураження.

16. Пункти польового водопостачання, гігієнічні вимоги до їх устаткування.
17. Очищення, знезараження, дезактивація води у польових умовах у воєнний час та при надзвичайних ситуаціях.
18. Санітарний нагляд та медичний контроль за водопостачанням особового складу військ, цивільних формувань та населення у польових умовах при надзвичайних ситуаціях, в умовах застосування зброї масового ураження, наявності забруднення води РР та ОР.
19. Організація харчування в СВ, ПС, ВМС у в стаціонарних та польових умовах.
20. Види харчування в польових умовах. Правила зберігання та транспортування готової їжі в польових умовах. Профілактика гіповітамінозів в польових умовах. Використання природних вітаміноносіїв.
21. Пайки для особового складу СВ, ПС, ВМС, їхня характеристика. Гігієнічна характеристика раціонів виживання.
22. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу СВ, ПС, ВМС у польових умовах.
- 24.. Завдання медичної служби щодо санітарного нагляду за харчуванням особового складу СВ, ПС, ВМС в обстановці надзвичайних ситуацій, катастроф мирного часу та на воєнний час.
25. Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів сильнодіючими отруйними речовинами і РР, в умовах можливого застосування зброї масового ураження.
26. Шляхи та способи зараження продовольства РР, ОР і БЗ.
27. Захист при транспортуванні, зберіганні продовольства, приготуванні, видачі та вживанні їжі.
28. Організація та проведення санітарно-епідеміологічної експертизи продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ.
29. Сили, засоби, етапи, та методи санітарно-епідеміологічної експертизи продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ.
30. Обсяг лабораторних досліджень продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ. Характеристика табельних комплектів та приладів.
31. Методи дослідження, що використовуються при експертизі продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ.
32. Гранично допустимі концентрації РР та ОР в продуктах при надзвичайних ситуаціях і на воєнний час.
33. Способи захисту продовольства від зараження радіоактивними та отруйними речовинами, методи дезактивації та знешкодження.
34. Гігієна праці особового складу СВ, ПС, ВМС при надзвичайних станах і на воєнний час. Коротка характеристика основних факторів, що визначають умови праці, профілактика їх несприятливої дії на організм.
35. Особливості гігієни праці ліквідаторів катастроф.
36. Профілактика захворювань серед цивільного населення та військовослужбовців, робота яких пов'язана з впливом шуму.
37. Профілактика захворювань населення та військовослужбовців при роботі, що пов'язана з впливом вібрації.
38. Характеристика робочих місць. Забруднення повітря шкідливими газами, їх склад, вплив на організм людини.
39. Профілактика пилової патології в умовах цивільної і військової праці.
40. Санітарно-гігієнічні заходи, що проводяться при переміщенні та базуванні військ, цивільних формувань, їхні особливості в умовах низьких та високих температур.
41. Шкідливі і небезпечні фактори у бойовій обстановці, при надзвичайних станах, їхній вплив на здоров'я і працездатність особового складу військових та цивільних формувань, населення.
42. Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів СВ, ПС, ВМС при ліквідації наслідків надзвичайних станів та на воєнний час.
43. Гігієна військової праці танкістів. Підводне водіння танків.
44. Гігієна військової праці в ракетних військах і артилерії, інженерних військах. Особливості

умов служби, їх вплив на організм людини і заходи щодо захисту їх негативної дії.

45. Гігієна військової праці в радіотехнічних військах.

46. Умови військової праці на радіолокаційних станціях.

47. Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки СВ, ПС, ВМС, ліквідації пожеж та наслідків надзвичайних станів.

17. ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Атмосферне повітря промислового міста інтенсивно забруднюється викидами кількох промислових підприємств. Аналіз захворюваності міського населення показав, що найбільш часте захворювання — хронічна пневмонія, особливо в дітей. Ця картина захворюваності найімовірніше може бути пов'язана з промисловим викидом в атмосферу.

A. Сполук кадмію

B. Сполук арсену

C. Метилртуті

D. Сполук свинцю

E. Оксидів сірки

2. Жінка, 55 років, скаржиться на багаторазовий пронос, лущення та пігментацію шкіри на відкритих ділянках тіла (ший, кистей та стоп), дратівливість і неспокій. Про яку вітамінну недостатність йде мова?

A. Пантотенової кислоти.

B. Ретинолу.

C. Тіаміну.

D. Нікотинової кислоти.

E. Рибофлавіну.

3. Працівник складової майстерні скаржиться на головний біль, дратівливість, послаблення зору — навколишні предмети бачить ніби крізь сітку. Об'єктивно гіперемія склери, потовщення рогівки, зниження прозорості зіниць VOS — 0,8, VOD — 0,7. Індивідуальними захисними засобами робітник не користується. Який найбільш імовірний діагноз?

A. Блефароспазм

B. Прогресуюча міопія

C. Кератит

D. Катаракта

E. Кон'юнктивіт

4. У селищі міського типу N, що розташоване на річці, зареєстровано спалах вірусного гепатиту A, можливо водного походження. Збільшення яких показників якості води водойм може підтвердити це припущення?

A. Індекс фекальних колі-форм.

B. Кількість колі-фагів.

C. Наявність збудника водяної лихоманки.

D. Окиснюваність.

E. Індекс кишкової палички.

5. У заводській їдальні — харчове отруєння, клініка якого вказувала на стафілококову етіологію. Захворіло 15 чоловік. Які матеріали від хворого необхідно надіслати для дослідження в лабораторію, щоб підтвердити харчове отруєння?

A. Кров (клінічний аналіз).

B. Кров на гемокультури.

C. Блювотні маси хворого.

D. Сечу.

E. Спинномозкову рідину.

6. У 67-річної хворої на неспецифічний поліартрит напередодні різкої зміни погоди в умовах стаціонару з'явилися додаткові скарги на задишку, набряк суглобів, головний біль та біль у

ділянці серця, шкірну висипку. Білок та кров у сечі, підвищення температури тіла. Який клінічний симптом, крім задишки серцевого та головного болю, найбільш метеозалежний?

- A. Білок у сечі.
- B. набряк суглобів.
- C. Гематурія.
- D. Підвищення температури тіла.
- E. Шкірна висипка.

7. Серед населення, що мешкає поблизу підприємства з виробництва пестицидів, динамічно підвищується рівень природжених вад розвитку, що проявляються центральним паралічем, ідіотією та сліпотою новонароджених. Сполуки якого забруднювача навколишнього середовища можуть зумовити розвиток даної патології?

- A. Залізо.
- B. Ртуть.
- C. Кадмій.
- D. Стронцій.
- E. Хром.

8. Під час обстеження групи осіб, що мешкають на одній території, виявлено загальні симптоми захворювання: темно-жовта пігментація емалі зубів, дифузний остеопороз кісткового апарату, оксифікація зв'язок, скостеніння суглобів, функціональні порушення діяльності ЦНС. Надлишок якого мікроелемента в продуктах або питній воді може бути причиною цього стану?

- A. Міді.
- B. Йоду.
- C. Нікелю.
- D. Цезію.
- E. Фтору.

9. Оператор автокамерної лінії шинного заводу працює стоячи, нахилившись 400 разів за зміну під кутом понад 30°, енерговитрати при цьому становлять 25 Вт. Під час праці в оператора підвищується пульс (106 за 1 хв). У кінці зміни зменшується увага, знижується витривалість. Який з показників найбільш імовірно свідчить про важкість праці?

- A. Нахил корпусу.
- B. Частота пульсу.
- C. Витрати енергії.
- D. Робоча поза.
- E. Зниження витривалості.

10. Хворому на підприємстві виділено путівку до санаторію. Дільничний лікар став готувати необхідні для цього медичні документи. Хто буде направляти хворого на санаторно-курортне лікування?

- A. Дільничний лікар.
- B. Профспілковий комітет.
- C. Медико-соціальна експертна комісія.
- D. Лікарська консультативна комісія.
- E. Лікар вузької спеціальності.

18. ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО, РУБІЖНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

1. Матеріали підготовки до лекцій.
2. Презентації лекцій.
3. Матеріали підготовки до практичних занять.
4. Методичні вказівки до практичних занять.
5. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів.
6. Тестові завдання, ситуативні задачі, конструктивні завдання.

19. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2006 – 720 с.
2. Бардов В.Г., Сергета І.В., Степаненко Г.П., Омельчук С.Т., Швайко І.І. та ін. Загальна гігієна та екологія людини. Навчальний посібник для студентів стоматологічного факультету. – 2002. – 213 с.
3. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г. Гончарук, Ю.І. Кундієв, В.Г. Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. – К.: Вища шк., 1995. – 552 с.: іл.
4. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. – Львів: 2001. – 472 с.: іл..
5. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології / І.І. Даценко, Р.Д. Габович. – К.: "Здоров'я", 1999. – 692 с.
6. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. / І.І.Даценко, Р.Д. Габович. Підручник, 2 видання. – Київ: „Здоров'я”. – 2004. – 792 с.
7. 8. І.І. Даценко, Р.Д. Габович. Основи загальної і тропічної гігієни. – К.: Здоров'я, 1995. – 424 с.
9. Общая гигиена: пропедевтика гигиены. Учеб. для иностр. студентов / Е.И. Гончарук, Ю.И. Кундиев, В.Г. Бардов и др. – 2-е изд., перераб и доп. – К., Вища шк., 1999. – 652 с.
10. Гігієна харчування з основами нутриціології: Підручник; У 2 кн. / Т.І. Апістратенко, Т.М. Білко, О.В. Благодарова та ін.; За ред. проф. В.І. Ципріяна. - К.: Медицина, 2007. – 528 с.

Додаткова:

1. Гігієна стоматологічних закладів. Посібник /І.Т.Матасар, В.І.Ципріян та інші. – К.Вольф, 2010. -146 с.
2. Комунальна гігієна. – Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий та ін. За ред. Є.Г. Гончарука. – К.: Здоров'я, 2003. – 728 с.
3. Загальна гігієна. Словник довідник. / І.І.Даценко, В.Г. Бардов, Г.П. Степаненко та ін. Львів: "Афіша". – 2001. – 240 с.
4. Даценко І.І. Гігієна та екологія. Навчальний посібник. Львів: "Афіша", 2000. – 244 с.
5. Гігієна праці. Підручник / А.М. Шевченко, О.П. Яворівський, Г.О. Гончарук та ін.: За ред. А.М. Шевченка. – К., Інфотекс, 2000. – 608 с.
6. Медицина дитинства / Під ред. проф. В.С. Мошича. – К.: "Здоров'я", 1995, Т. І, С.227-441, 1999, Т.IV. – С. 649-667.
7. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І. Ципріяна). – К., 1999. – 568 с.
8. Гигиена детей и подростков: Учебник / В.Н. Кардашенко, Е.П. Стромская и др. Под ред. В.Н.Кардашенко. – 2-е изд., перераб. и доп.: Медицина, 1988. – 512 с: ил.
9. Ильин Л.А., Кирилов В.Ф., Коренков И.П. Радиационная гигиена. М., Медицина, 1999. – 121 с.
10. Бардов В.Г. Гигиена климата. – К.,1990. – 136 с.
11. Никберг И.И. Гигиена больниц. – К., 1993.
12. Внутрибольничные инфекции (пер. с англ., под ред. Р.П. Венцеля). – М., 1990.
13. Труд и здоровье медицинских работников. (Под ред. В.К. Овчарова). – М., 1985.
14. Эпидемиология внутрибольничных инфекций (Р.Х. Яфаев, Л.П. Зуева). – Л., 1989.
15. Медицина катастроф: Учебное пособие (Под ред. В.М. Рябочкина, Г.И. Назаренко - М., 1996.
16. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А.Семенов, Л.П. Чепкий). – К., 1993. – С. 3-92
17. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97). – К.:1997. – 121 с.
18. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). – 136 с.
19. Кирилов В.Ф., Архангельский В.И., Коренков И.П. Руководство к практическим занятиям по радиационной гигиене. – М., 2001. –100 с.